

Communicatie en communie

Een impressie van de beraadslag over de samenwerking tussen protestantse gemeenten en migrantenkerken

De beraadslag staat onder leiding van Bert Kuiper, bestuurslid van de Vereniging Beraad Grote Steden in de Protestantse Kerk in Nederland en predikant in de Laurenskerk in Rotterdam. Het centrale thema is de relatie tussen de allochtone en autochtone kerken: hoe door nieuwkomerskerken nieuw leven in Nederland en in de Nederlandse kerken komt. Hij opent met het lezen van lied 261 uit het liedboek.

We zijn als een familie

De eerste inleidster is Martha Frederiks, hoofd departement Filosofie en Religiestudies aan de faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit van Utrecht. Zij citeert uit de Visienota van de Protestantse Kerk: '...we kunnen alleen kerk zijn samen met hen. Zo niet, dan sluiten we ons op in zelfgenoegzaamheid. Migrantkerken tonen vitaliteit en dynamiek.'

Martha stelt dat er op verschillende niveaus sprake is van diversiteit tussen de Protestantse Kerk en de allochtone kerken. Er is theologische diversiteit, culturele diversiteit, diversiteit aan migratiegeschiedenissen, diversiteit aan relaties. Het is goed om ons dit te realiseren. Dat betekent ook dat we niet kunnen spreken van een homogene categorie migrantkerken, er is 'super-diversity (Steven Vertovec)'. Het gaat dan om de verschillen in bijbeluitleg, in het uiten van het geloof, in de rituelen, verschillen in de band met Nederland en met de Protestantse Kerk. Deze diversiteit kan vreugde én problemen meebrengen.

Migrantkerken hebben voor hun leden meer rollen dan de gemeenten van de Protestantse Kerk. Zij hebben naast viering van geloof ook andere rollen; als thuisbasis ('home away from home'), als sociaal vangnet en gids en als brug tussen de eigen en de Nederlandse cultuur. Ook dat is iets om in de samenwerking rekening mee te houden. De diversiteit en de rollen zijn van invloed op wat een migrantkerk ervaart als de primaire context, de onderlinge band of de geografische relatie.

Er is sprake van een diversiteit aan relaties tussen allochtone en autochtone kerken. Het belangrijk die goed te onderscheiden. Doe je dat niet dan ontstaat er frustratie en desillusie. Te onderscheiden is:

- Samen kerk zijn (oecumenische samenwerking, multiculturele gemeenten)
- Verhuurder – huurder (ongelijke rol)
- Diaconale samenwerking
- Financiële assistentie
- Sparringpartners in een voortdurend reflectieproces

Er is niet één model voor samenwerking. Belangrijk is om de rollen te onderscheiden en te erkennen dat niet alle rollen zijn te combineren. Wees realistisch in je verwachtingen, leer intercultureel communiceren en reflecteer naar elkaar in kritische openheid.

Martha vat de relatie tussen migrantkerken en protestantse gemeenten samen in de vergelijking met een familie. In een familie maak je ruzie, maar daarmee staat de relatie niet op het spel. Je blijft familie. Erken elkaars verschillen, spreek elkaar aan op onhebbelijkheden, de band blijft bestaan en kan verdiepen, we blijven elkaars broeders en zusters.

Geen woorden maar daden

Bishop Nana Opoku en ds. Bert Davelaar zijn voorgangers in Rotterdam-Charlois. Zij hebben ervaren dat praten en vergaderen niet opschiet, gewoon aan de slag gaan is het motto. Vanuit de huurder-verhuurdersrelatie naar samenwerking. Dat botst en knarst en geeft vreugde en feestelijke ervaringen. De samenwerking is op het

gebied van activiteiten, niet van vieringen. Voorbeelden: Crusade for souls - in de Nederlandse context vertaald als Campagne van de hoop - en de Kerkennacht. In de samenwerking laten Nana en Bert aan de Rotterdammers zien hoe mensen mét elkaar kunnen leven i.p.v. naast elkaar. Dat vraagt om geduld, acceptatie en dingen uitspreken die dwars zitten. Nana noemt de 'unseen walls', de onzichtbare muren die steeds weer opduiken in de samenwerking, het onbegrip en verschillen in gewoontes.

Madelon Grant van SKIN-Rotterdam vult aan met andere voorbeelden. Rotterdam is gewend aan een multiculturele samenleving. Er zijn ongeveer tien huur-verhuur relaties, in de Kerkennacht wordt veel gezamenlijk opgetrokken en de verhoudingen variëren van onbekend met elkaar (Schiedam) tot lidmaatschap van de plaatselijke Raad van Kerken van alle kerken (Capelle a/d IJssel). In de samenwerking blijken vooroordelen en onbekendheid de grootste struikelblokken. Spreek vooral uit wat je stoort. Luister goed naar elkaar en vraag door. Besef dat relaties opbouwen tijd kost. Bevriende voorgangers is een goede basis voor succes. Samen vieren vaak een brug te ver. Migranten zijn vaak teleurgesteld over het gebrek aan christelijkheid in Nederland. Madelon onderstreept de familiegedachte, daarbinnen zijn verschillen, maar je hoort bij elkaar en je kunt en moet eerlijk zijn naar elkaar.

Met vallen en opstaan

Jan van der Meulen heeft 20 jaar ervaring in samenwerking tussen migrantenkerken – m.n. de Ghanese en Nigeriaanse kerk- en de Protestantse gemeente van Amsterdam Zuidoost. Het begon met gezamenlijk gebruik van de twee gebouwen, daarna nieuwsgierigheid naar elkaar en dat leidde o.a. tot gezamenlijke Engelstalige vieringen in 1999. Mededeling daarover op de Ghanese lokale radio leidde tot grote belangstelling. Langzamerhand ontstond steeds intensievere samenwerking en overleg over een associatie-overeenkomst tussen de landelijke kerken. Door verandering van mensen werd de samenwerking. Nu ontstaat er weer voorzichtige toenadering. Jan benadrukt dat het belangrijk is oog te hebben voor de verschillen in taal en cultuur. Argeloosheid is toegestaan maar ook gezonde argwaan is nodig. Over en weer. De kerk is voor migranten een sociaal en financieel vangnet, daarin kan de Protestantse gemeente niet altijd van betekenis zijn. Begin met samen activiteiten te doen en wil niet teveel ineens. Het geloof in Christus moet de verschillen kunnen overwinnen, maar dat gaat niet altijd vanzelf.

Diversiteit geeft kansen en uitdagingen

Anmar Hayali van SKIN Nederland heeft gemerkt dat de migrantenkerken niet zichtbaar zijn. Ze vormen een warm en veilig thuis maar er zijn weinig externe contacten. Het gevolg is dat Nederlanders niet door hebben dat migrantenkerken bestaan uit christenen en dat ze hun kerken verwarren met moskeeën. De verschillen met de protestantse gemeenten zorgen voor conflicten en teleurstellingen ('we gaan niet meer verhuizen aan migrantenkerken'), maar er zijn ook bemoedigende ervaringen. Diversiteit geeft kansen en uitdagingen. Migrantkerken zijn heel verschillend en hier moeten we mee leren omgaan. Daarvoor is toerusting nodig.

De snelste groei ziet Anmar in de internationalisering van de monoculturele migrantenkerken. Er is ook een groeiende groep interculturele gemeenten; ICF-gemeenten (International Christian Fellowship). Internationalisering van de autochtone kerken loopt langzaam.

De vierde en vijfde generaties van migranten hebben een andere behoefte dan hun ouders en grootouders. De Nederlandse taal komt in de liturgie.

Anmar beveelt twee boeken aan: Filoxenia - Liefde voor de vreemdeling, een onderzoek van de CHE, en Samen, over de multiculturele opbouw van de christelijke gemeente, Van der Lugt en Visser.

Problematiseren of juist niet?

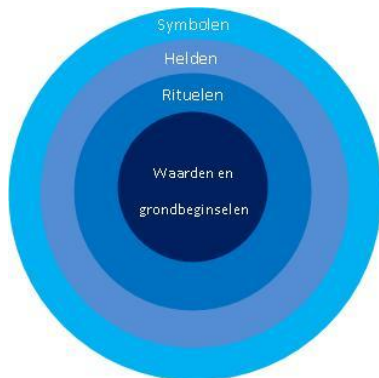
Uit de zaal komt de reactie of de opsomming van problemen vruchtbaar is. Je gewoon samen ergens voor inzetten werkt heel goed, is de ervaring. De reactie daarop is dat problematisering van wat er gebeurt en wel/niet goed gaat de relatie intensiveert en nodig is.

In Amsterdam-Noord zijn veel zelfstandige migrantenkerken waarin in de Week van het gebed intensief mee wordt samengewerkt door de protestantse gemeente daar. Ook is er jaarlijks een moskee&kerkloop. Moskeeën, kerken en andere culturele instellingen in Amsterdam-Noord zetten op die middag hun deur gastvrij open.

Een tip: beluister de lokale radio van migranten. Is heel informatief en leerzaam. Is ook een goed medium voor publiciteit over je activiteiten.

Ken jezelf en zoek elkaar

Max Koffi, intercultureel communicatiedeskundige, reflecteert op alle bijdragen. Wat in de kerken gebeurt, zegt hij, gebeurt ook in de samenleving, dit is het verhaal van integratie. Het wordt eenvoudiger als we de normen en waarden van de verschillende culturen als uitgangspunt in de samenwerking nemen. Hij illustreert dat aan de hand van het 'Ui-diagram' van Hofstede. (Plaatje van Max invoegen)

Symbolen (waaronder taal), helden en rituelen zijn onderdelen van een cultuur die zichtbaar zijn. De normen en waarden die aan de basis liggen zijn niet zichtbaar. Het gaat erom om in de gezamenlijke activiteiten te vertrekken vanuit de normen en waarden en de buitenste ringen de samenwerking niet te laten blokkeren. Nederlanders willen dingen onderzoeken en begrijpen, maar beter is te beginnen met de vraag: waarom hebben jullie ons nodig? Zet een samenwerkingsproces op vanuit gezamenlijke doelen en niet vanuit je geloof. Kijk eerst naar jezelf. Als je jezelf goed kent en beseft dat jouw geloof en ook je normen en waarden niet universeel zijn, dan kun je elkaar vinden.

Ter illustratie een voorbeeld. We zeggen dat we broeders en zusters van elkaar zijn. Maar als een Afrikaanse kerk een kerkruimte wil gebruiken dan gaat de Nederlandse kerk haar vragen. Alleen, je vraagt in de ogen van de Afrikaan geen geld aan je familie. Dat kun je oplossen door bij elkaar te gaan zitten en samen te bedenken hoe aan geld te kunnen komen om elkaar te helpen.

Aanbod

Tot slot biedt de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk gemeenteadvisers aan om voor de begeleiding van processen van kennismaking tussen protestantse gemeenten en migrantenkerken. Voor informatie daarover kan iedereen terecht bij Sylvia van Delden en Lenny van den Brink, l.vanden.brink@pkn.nl.

De voorzitter sluit de bijeenkomst met de tekst van een toepasselijk lied.